

Udeležite se festivalskih prireditev

Obnovljena izdaja - Leto XVI. - številka 16 (661) - Trst - 24. julija 1964 | 40 lir

Speciz. in abb. post. - Gruppo 1

DELO

glasilo KPI slovensko narodno manjšino

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA 9
TRIESTE 312

Pravici do uporabe slovenščine se ne bomo nikoli odpovedali!

Manjšinska vprašanja v deželni svet

V četrtek 23. t. m. popoldne se je začelo zasedanje deželne zbornice Furlanije-Juljske krajine. To bo po volitvah 10. maja najdaljše zasedanje, ker se predvideva, da bo trajalo tudi ves prihodnji teden. Na dnevnem redu so štiri točke. Najvažnejši sta razprava in odobritev zakona o kompetencah predsednika deželne vlade in deželni odborikov ter razprava in odobritev notranjega pravilnika deželne zbornice.

Pri obeh točkah se postavlja med glavni točki vprašanje nekaterih načel, ki se tičejo slovenske narodne skupnosti in ki izhajajo iz ustavne ureditve in iz člena 3 deželne statuta. Kot je predvideti, se bo večina (KD in PSDI) zoperstavila proti tajnemu glasovanju v deželni zbornici, proti popolni avtonomiji deželne zbornice na finančnem in upravnem področju, proti načelu o prisotnosti opozicijskih predstavnikov v raznih organih in ustanovah dežele. Poleg tega je večina že dokazala na sejah posebne komisije za pripravo osnutka zakona o kompetencah izvršnega organa dežele, da noče posvetiti prave pažnje gospodarskim, urbanističnim in kmetijskim problemom. To je vse na liniji razvrednotenja naše dežele, ki jo že v začetku demokristjani hočejo predstavljati kot upravni organ, medtem ko je znano, da je zakonodajno telo.

V okviru komisij za pravilnik in za sestavo zakonskega osnutka o kompetencah izvršnega organa so predstavniki KPI postavili vprašanje pravic slovenske narodne manjšine. Tov. sen. Pellegrini je na eni izmed sej komisije za pravilnik predložil popravek, ki je predvideval, da imajo slovenski svetovalci v organih deželne zbornice pravico uporabljati materini jezik in zahtevati zapisnik v slovenščini za tiste dele, ki se nanašajo na njihove nastope. Večina komisije razen socialistov se je odločno uprla tej zahtevi in zato je jasno, da bo skupina KPI ponovno postavila to vprašanje na plenarni seji deželne zbornice.

Drugo vprašanje, ki so ga postavili komunisti v komisiji za zakonski osnutek o kompetencah, je vprašanje resorja o splošnih vprašanjih narodne manjšine. V zvezi s členom 6 zakonskega osnutka, ki govori o kompetencah predsedstva deželne vlade, so predlagali, naj se da predsedstvu deželne vlade tudi (Nadaljevanje na zadnji strani)

Prepoved slovenščine v deželni svet je povzročila veliko ogorčenje. To je povsem razumljivo, saj nas ta dogodek spominja na nedavno preteklost, ko je bila slovenska beseda sploh prepovedana.

Občinski svet v Repentaboru je na svoji izredni seji, ki je bila v ponedeljek, soglasno odobrila naslednjo resolucijo, naslovljeno na predsednika deželnega sveta:

«Občinski svet občine Repentabor je z globokim obžalovanjem sprejel na znanje, da je bilo slovenskim svetovalcem na seji deželnega sveta 9. junija 1964 onemogočeno govoriti v slovenščini, ki je jezik narodne manjšine na Tržaškem, Goriškem, v Beneški Sloveniji in v Kanalski dolini. Dogodek je zbudil ogorčenje med prebivalstvom slovenske skupnosti ter je zaradi tega občinski svet sprejel na svoji izredni seji 20. julija 1964 to-le resolucijo. Občinski svet občine Repentabor ugotavlja, da je preprečitev uporabe slovenščine v deželni svet v kričečem nasprotju z naravnim pravom, z osnovnimi demokratičnimi načeli, z deklaracijo o človeških pravicah, s pravno ureditvijo italijanske republike in z mednarodnimi dogovori; protestira proti teptanju ene izmed osnovnih pravic slovenske etnične skupnosti v deželi Furlanija-Juljska krajina, ki je dobila na temelju republiške ustave posebni statut v glavnem zato, ker živi na njenem ozemlju, katerega jezikovne in druge značilnosti morajo biti vsestransko zaščitene; izjavlja, da ogorčeno obsoja razgrajanje, ki spominja na nečloveške metode fašizma, ki je poskušal slovensko narodno manjšino v Italiji duhovno in fizično iztrebiti ter zahteva, da odgovorni organi deželnega sveta ter demokratične stranke, ki so v njem zastopane izpolnijo svojo moralno, demokratično in ustavno dolžnost ter v skladu s 3. členom posebnega statuta samoupravne dežele zajamčijo pravico do uporabe slovenščine, tisto pravico, kateri se slovenska narodna manjšina v lastnem interesu in v interesu mirnega sožitja med državljani obeh jezikov, in torej v višjem državnem interesu, ne bo nikoli odpovedala.»

Tudi občinski svet v Števerjanu je soglasno odobrila posebno resolucijo, v kateri je med drugim rečeno, da «občinski svet v obžalovanju sprejema na znanje, da je deželni svet onemogočil slovenskim sve-

tovalcem govoriti v slovenščini, ki je jezik slovenske narodne manjšine. Prebivajoče v tržaški in goriški pokrajini in v številnih občinah Slovenske Benečije, Režije in Kanalske doline v videmski pokrajini. Ta dogodek je povzročil ogorčenje slovenske skupnosti; zato občinski svet občine Števerjan protestira proti odvzemanju ene izmed osnovnih pravic slovenske etnične skupnosti v deželi Furlanija-Juljska krajina, ki jo je dobila na temelju republiške ustave v posebnem statutu prav zato, ker živi na njenem ozemlju ljudstvo, katerega jezik in druge značilnosti morajo biti vsestransko zaščitene.»

Tudi resolucija števerjanske občinskega sveta poudarja, da obsoja razgrajanje v deželni svet, da to razgrajanje spominja na nečloveške metode fašizma, ki je hotel uničiti Slovence. Na koncu resolucija poziva deželne organe in demokratične stranke, ki so v njem zastopane, naj izpolnijo moralno, demokratično dolžnost ter v skladu s členom 3 deželne statuta zajamčijo pravico do uporabe slovenščine, kateri se slovenska narodna manjšina ne bo nikoli odpovedala.

Kot smo izvedeli v trenutku, ko je bil list že urejen, je bila sklicana tudi seja občinskega sveta v Dolini in na dnevnem redu je bila resolucija proti prepovedi slovenščine v deželni svet.

Demokristjani nasprotujejo uvedbi dvojezičnih napisov v tržaški okolici

Tržaški občinski svet je na seji, ki je bila pretekli ponedeljek, začel razpravljati o resoluciji, ki jo je v imenu komunistične skupine predložil svetovalec tovaris Lucjan Padovan. Resolucija zahteva, naj občinska uprava začne konkretno uredničevati enakopravnost slovenske narodne manjšine. To resolucijo je naš svetovalec predložil že pred več meseci, prejšnji teden pa je zahteval takojšnjo razpravo o njej. (Govor, ki ga je imel tov. Padovan ob isti priliki objavljamo na drugi strani. Op. uredn.)

Na ponedeljkovi seji je govoril samo predstavnik demokristjanov Coloni. (Ta svetovalec se je baje nekoč pisal Klun! Op. uredn.) V izredno dolgovoznem, suhoparnem govoru, prežetim z nebrzdanim prezirom do komunistov in prepletanim s hinavskim dvomjen, ni Co-

loni povedal nič konkretnega, dal pa je razumeti, da njegova stranka nima najmanjšega namena, da bi pristopila k odpravljanju krivic, ki se godijo slovenski narodni manjšini. Namesto, da bi to povedal jasno in nedvoumno je vpletal v svoj dolgovozni govor argumente, ki nimajo prav nič skupnega s problemom, ki ga postavil predstavnik komunistov.

V svoji žolčnosti je šel tako daleč, da je komunistom očital, da izkoriščajo vprašanje narodnih manjšin v svoje prevratniške namene. Drznil se je sklicevati tudi na encikliko papeža Janeza XXIII. «Pacem in Terris», ki je seveda demokristjani prav nič ne upoštevajo. Za Colonija — bolje rečeno za demokristjanske prvake — je vseeno kako se pišejo krajevna imena slovenskih krajev. Med

drugim je vpraševal, kakšno korist bi imel npr. bazoviški kmet od tega, če bi se znašel pred napisom Bazovica s črko «c» ali z dvema «z». Tudi v tem oziru je še enkrat potrdil kako demokristjani gledajo na okoličane, da gledajo prezirljivo nanje kot na manjvredne ljudi, kar tudi ni prav nič v skladu z že omenjeno encikliko pokojnega papeža.

Nimamo namena se zaustavljati dalje pri besedah demokristjanskega svetovalca, tudi zato, ker se bo razprava o vprašanju, ki so ga postavili komunisti, nadaljevala na prihodnjih sejah. Že iz tega pa, kar je zadnjič povedal ali dal razumeti omenjeni govornik, je razvidno, kot smo že poudarili, da demokristjani nočejo pristopiti k stvarnemu reševanju vprašanja (Nadaljevanje na 6. strani)

Festival „DELA“ v Dolini

SOBOTA, 25. JULIJA:

Ob 17. uri otvoritev; ob 20,30 kulturno-zabavna prireditev prosvetnega društva «Vesna» iz Križa. Nastop moškega pevskega zbora in solistov. Dramska skupina uprizori Košutovo veseloiгро v kriškem narečju

«Na kriški osmici»

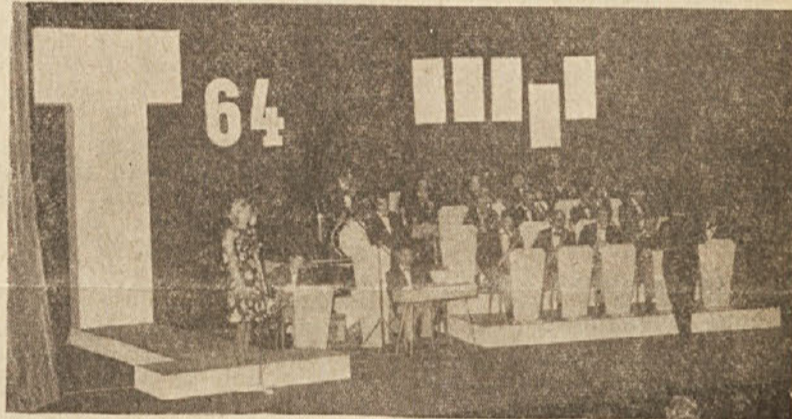

NEDELJA, 26. JULIJA:

Ob 10. uri otvoritev; ob 16. uri igra godba iz Brega; ob 18. uri povnitev II. revije slovenske popevke «Trst 64». Nastop orkestra

«Miramar»

vokalnih solistov, dueta in kvarteta «Melody»

Ob 19. uri javno zborovanje, na katerem govori

senator Vittorio Vidali
deželni svetovalec Karel Šiškovič
Predseduje dolinski župan Dušan Lovriha

Ob 21. uri FILMSKA PREDSTAVA

Od 20,30 do 1 ure po polnoči **ples**

PONEDELJEK, 27. JULIJA:

Od 20. do 24. ure ples; ob 21. uri filmska predstava

Vse tri dni bo tudi razstava knjig. Knjige bodo tudi v prodaji

Vljudno vabljeni!

Prihodnja številka „DELA“ bo izšla 4. septembra

Govor tovariša Lucjana Padovana v tržaškem občinskem svetu

Tržaška občina naj začne konkretno uresničevati politiko enakopravnosti Slovencev

Na seji tržaškega občinskega sveta, ki je bila dne 13. julija 1964, je komunistični svetovalec tovariš Lucjan Padovan govoril o številnih problemih slovenske narodne manjšine. Govoril je v zvezi z neko resolucijo, ki se zavzema za pristopitev k reševanju določenih problemov na Opčinah, in v kateri se med drugim zahteva tudi postavitev dvojezičnih napisov v omejenem kraju. Tovariš Padovan je poudaril, da je sicer zato, da se openski problemi zadovoljivo rešijo, toda podčrtal je, da so enaki problemi kot na Opčinah tudi v drugih krajih. Zato se mora pristopiti k stvarnemu reševanju vseh problemov, ki se tičejo pripadnikov slovenske narodne manjšine.

Ker je govor tovariša Padovana zelo važen, ga objavljamo v daljšem izvlečku.

«Pravilno in potrebno je razpravljati o vprašanih Opčin, toda ne bi bilo pravilno, da bi se omejili na vprašanja enega samega kraja, ki spada v območje tržaške občine, saj so problemi slovenske narodne manjšine na splošno nerešeni in so enaki v vseh krajih te občine.

Opčine še danes uradno imenujejo «Poggioreale del Carso», kar je pravi nesmisel in kar obojamo, saj so to ime vsilili fašisti, ki so hoteli za vsako ceno zbrisati slovenski živelj na tej zemlji.»

Tako je v svojem uvodu poudaril tovariš Padovan, nato pa je prešel k splošni razpravi o položaju slovenske narodne manjšine v Italiji. Dejal je:

Italija je sprejela določene obveznosti

«Ze ustavodajna skupščina, ki je bila izvoljena 2. junija 1946 — in torej še pred podpisom mirovne pogodbe — je razpravljala o vprašanih slovenske manjšine v Italiji. Podčrtala je, da je potrebno popraviti, napake, ki jih je zagrešil fašizem. O teh vprašanih je posebej razpravljala tudi parlamentarna komisija, ki je pripravljala besedilo ustave o ureditvi države in dežel s posebnim statutom. Vsakokrat, ko so razpravljali o teh vprašanih, so naglašali potrebo, da se popravijo krivice, ki jih je Slovincem povzročil fašizem. In s tem so takrat soglašali tudi demokrščani Tessitori, Pecorari, Ruini in republikanec Zuccarini.

S podpisom mirovne pogodbe, ki vsebuje določila tudi glede ravnanja z narodnimi manjšinami, je Italija sprejela določene obveznosti. Člena 3 in 6 republiške ustave zelo jasno poudarjata splošne smernice o politiki enakosti vseh državljanov in torej tudi pripadnikov narodnih manjšin. Z vstopom v Organizacijo združenih narodov je Italija sprejela obveznost, da bo brez pridržkov izvajala statut te mednarodne organizacije, kakor tudi določila listine o človeških pravicah. Vse to so dejstva, ki jih nihče ne more osporavati.

Oktober 1954 je bil podpisan londonski sporazum. Po tem sporazumu je na Tržaškem ozemlju prenehala anglo-ameriška uprava in bivša cona A je prišla pod italijansko upravo. Omenjeni sporazum ima tudi priložnost, posebni statut za narodni manjšini v bivših conah A in B ter točno in podrobno določa postopek za reševanje obstoječih problemov teh manjšin. Nas zanima predvsem način, kako se morajo reševati problemi slovenske manjšine, ki živi v bivši coni A Tržaškega ozemlja.

Po letu 1954 so si sledile razne vlade, ki niso imele toliko poguma, da bi preslišale proteste majhnega dela italijanskega javnega mnenja, desničarjev, nacionalistov in fašistov. Te vlade niso imele niti toliko poguma, da bi londonski sporazum in posebni statut uzakonile kar bi o-mogočilo, da bi postala vsestransko učinkovita.

Končno je bila ustanovljena tudi avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina. Ta dežela s posebnim statutom je bila ustanovljena 16 let po uveljavitvi republiške ustave in 10 let po podpisu londonskega sporazuma. Krivdo za tako zakasnitev nosijo vlade, katerim so načelovali demokrščani, podprti od socialdemokratskih in dolgo časa tudi liberalnih zaveznikov. In ustanovljena je bila z veliko negotovostjo, ki še danes traja, kar najbolje potrjujejo dogodki zadnjih dni, ko skušajo demokrščani in socialdemokrati odvzeti deželni upravi vsako politično funkcijo.

Člen 3 deželnega statuta vsebuje točna določila glede enakopravnosti narodne manjšine. Zato, kot vidimo, obstajajo pravna določila, o katerih lahko razpravljamo. Zato moramo razpravljati tudi o vprašanih, ki se tičejo jezika, navad, tradicij, kulture, šolstva, politične, ekonomske in socialne dejavnosti, tako posameznikov kot skupnosti.

Pravice manjšin v drugih deželah

Ze nešteto krat smo imeli možnost, da ugotovimo, kaj pomeni sklicevanje na univerzalne pravice, nešteto prilik smo imeli za ugotavljanje kako večina, ki sedi v tem občinskem svetu misli «uresničevati» te pravice, zato menimo, da je potrebno razpravljati o bistvu pravic in o normah, po katerih je mogoče te pravice dejansko uresničiti.

Nihče ne misli nikomur vsiliti slovenskega jezika, toda nihče nima pravice, da vsiljuje italijanski jezik italijanskim državljanom, ki govorijo drugačen jezik.

Zato menim, da bi morali prav na tem mestu pričeti uresničevati reforme. Na tem mestu n. pr. nihče od slovenskih svetovavcev ne more govoriti v svojem jeziku. In vendar imamo primere, ko so v italijanskem javnem življenju ugledni predstavniki govorili v drugem jeziku. Albertinska ustava npr. je dajala poslancem možnost, da so v zbornici govorili francoski jezik; francoski svetovalci v aostanski deželni zbornici govorijo v svojem jeziku, nemški svetovalci v Gornjem Poadižju govorijo v svojem jeziku. S tem nihče ne postavlja v dvom, da je

Elettori della Valcanale

IL VOSTRO CANDIDATO È IL **Dr. MARIO DI GALLO!**
L'UNICO CHE PUO' RIUSCIRE ELETTO CONSIGLIERE REGIONALE
IN RAPPRESENTANZA DELLA VALCANALE.

VALCANALESI

VOLETE UN VOSTRO RAPPRESENTANTE ALLA REGIONE CHE
DIFENDA I VOSTRI INTERESSI E I VOSTRI DIRITTI?

NON DISPERDETE VOTI!

CONCENTRATE I VOSTRI VOTI SUL

Dr. MARIO DI GALLO

VOTATE DEMOCRAZIA CRISTIANA!

Wähler des Kanaltales

EUER KANDIDAT IST DER **Dr. MARIO DI GALLO!**
DER EINZIGE DER DIE MÖGLICHKEIT HAT ALS SOLCHER IN DEN
LANDESRAT ZU KOMMEN IN VERTRETUNG DES KANALTALES.

KANALTALER

WOLLT IHR EINEN VERTRETER IM LANDESRAT HABEN DER
EUERE INTERESSEN UND EUERE RECHTE VERTEIDIGEN WIRD?

ZERSTREUT NICHT DIE STIMMEN!

CONZENTRIERT EUERE WAHL AUF DEN KANDIDATEN

Dr. MARIO DI GALLO

WÄHLT DEMOCRAZIA CRISTIANA eure Volkspartei!

Volivci Kanalske Doline

VAS KANDIDAT JE **Dr. MARIO DI GALLO!**
EDINI KI LAHKO USPE IN KOT TAK V DEŽELNI ZBOR PRIDE
IN TAM ZASTOPA KANALSKA DOLINA.

KANALČANI

HOCETE VAŠEGA ZASTOPNIKA V DEŽELNEM ZBORU KI BO
BRANIL VAŠE INTERESE IN VAŠE PRAVICE?

NE RASTREŠAJTE GLASOVE!

AMPAK KONCENTRIRAJTE JIH NA KANDIDATA

Dr. MARIO DI GALLO

VOLITE KRŠČANSKA DEMOKRACIJA!

Letak, ki ga objavljamo na gornji sliki, so demokrščani širili med zadnje volilno kampanjo v Predilju, Zabnicah, Trbižu in v drugih krajih Kanalske doline, kjer žive tudi Slovenci. Ko gre za glasove se demokrščani spomnejo, da v naši deželi živijo tudi Slovenci, toda ko gre za to, da bi Slovincem priznali narodne pravice, imajo povsem gluha ušesa, kljub temu, da se pogostoma sklicujejo na znano encikliko papeža Janeza XXIII.

italijanščina uradni jezik. Parlamentarna komisija devetnajstih, ki je obravnavala vprašanja Gornjega Poadižja, v svojem poročilu podčrtuje besede, ki jih je svojčas izrekel bivši notranji minister Scelba. Te besede se glase: 'Demokratična Italija jamči življenje in razvoj etničnih manjšin ne le zaradi mednarodnih obveznosti ampak in predvsem zaradi moralne izbire, ker se jamstva dana narodnim manjšinam vokvirjajo v splošen sistem zaščite politične svobode, ki so svojske demokratičnemu in ustavnemu režimu.' Isto poročilo dalje pravi: 'Jezikovni režim, temelječ na obstoječih določilih z ene strani zagotavlja, da je italijanščina uradni jezik v deželi, z druge strani pa ima namen zagotoviti državljanom nemškega jezika pravico, da se poslužujejo svojega jezika v odnosih z organi in v uradih javne uprave...'. In dalje pravi omenjeno poročilo: 'Komisija, upoštevajoč tudi pravico državljana, da se izraža v svojem jeziku, da ne sme naleteti na ovire v svobodnih odnosih v javnem ali zasebnem življenju itd... izrecno predlaga, naj se v deželi nemščina proglasi za povsem enakopravno z italijanščino, to je z uradnim jezikom države...»

Po teh citatih je svetovalec tovariš Padovan poudaril:

«Ali naj bomo mi za drugimi deželami v državi? Ali naj bomo za drugimi deželami, ko nam vendar tudi posebni statut londonskega sporazuma zelo jasno kaže smernice in načela?»

Jedro vprašanja

Na to je govornik tako-le nadaljeval:

«Tu je jedro vprašanja. Ne gre torej samo za probleme Opčin in ne za problem rabe slovenskega jezika samo v enem kraju tržaške občine, temveč v vsej občini. Slovenski jezik mora postati povsem enakopraven tako kot je rečeno v dokumentu parlamentarne komisije 19. za Gornje Poadižje. Sloveščina naj se rabi tudi v tej avli in naj se postavi prevajalca kot je to storila devinsko-nabrežinska občina že pred več leti, ne da bi bila naletela na odpor tržaške prefektore. V tržaške občinske urade naj pride določeno število uradnikov, ki obvladajo sloveščino, tako da bodo italijanski državljani slovenskega jezika, ki bivajo na območju naše občine lahko občevali v svojem jeziku, in da se ne bo vsiljevalo italijanskega jezika tistim, ki tega ne obvladajo. Tem potrebam naj se prilagodijo tudi ločeni ob-

činski uradi, ki poslujejo v krajih, kjer prebivajo Slovenci. Kjer prebivajo Slovenci naj se namestijo dvojezični napisi. Tudi sporočila županstva v krajih, ki so jezikovno mešani, naj bodo pisani v obeh jezikih.»

Govornik je nato omenil programsko izjavo odbora levega centra, ki med drugim obljublja, da bo zagotovil prebivalcem gornje okolice, da bodo tamkajšnje občinske izpostave odgovarjale zahtevam prebivalstva tudi v jezikovnem pogledu. Pripomnil, je tudi, da omenjena programska izjava levega centra omenja možnost ugoditve zahtevam po ustanovitvi slovenskega otroškega vrta v mestnem središču; govornik je nato grajal dejstvo, da je levi center «pripravljen» urediti le prevajalni urad, kot da bi se okrog tega urada sukala cela stvar, kot da bi sloveščina služila slovenskim turistom in ne prebivalcem, bivajočim v tržaški občini. Nato pa je nadaljeval.

Levi center ne rešuje problema slovenske manjšine

«Tudi v sporazumu levega centra je bilo nekaj lepих besed. Desničarji so vpili, ko se slišali tiste besede. Oni namreč mislijo, da se italijanska civilizacija brani tako kot jo je branil zloglasni Giunta s svojimi skvadrami, s požigom Narodnega doma, z opustošenjem Delavske zbornice in slovenskih šol, z uboji, streljanjem in z deportacijami. Ne morejo se otrestiti take miselnosti in se je prav gotovo ne bodo nikoli otrešli. In vendar sporazum levega centra ne vsebuje nič takega, kar bi jih lahko vznemirjalo; nasprotno zasleduje linijo asimiliranja Slovencev, njih podrejanja 'višji', t. j. italijanski kulturi. Zato naj postane jasno, enkrat za vselej, da izjave levega centra lahko pomenijo korak naprej za tiste, ki ne poznajo demokracije in ki so vedno delovali proti slovenski narodni manjšini. Za delavske gibanje in za tiste, ki mislijo kot mi, program levega centra ne predstavlja koraka naprej. Zato smo zelo nezadovoljni in razočarani tudi nad omenjenimi izjavami, ki so jih soprodpisali tudi tovariši socialisti. To pa tem bolj, ker oni vedo, kako čuti te probleme del njihovega članstva, ki je slovenske narodnosti. Cudili smo tudi temu, kako so mogli socialistični predstavniki slovenske narodnosti sprejeti tako formulo. Toda kljub temu, da je minilo že toliko mesecev od sprejema omenjene formule, ni prišlo do nobenega omembe vrednega dejanja.

Vse je ostalo pri starem. V občinskih izpostavah gornje okolice ni slovenskih uradnikov, slovenski otroški vrt v središču mesta ni bil ustanovljen. Ne vemo niti ali deluje, odnosno kako deluje občinski prevajalni urad, vemo samo to, da je bilo določeno, da bo neki funkcionar prejemal posebno plačo za morebitne prevode slovenskih dokumentov. Zato se postavlja vprašanje: Ali se sploh izvajajo določila programa levega centra? (Nadaljevanje na zadnji strani)

Slovenske osnovne šole na Tržaškem in Goriškem so tudi pravno priznane

Dekret predsednika republike je objavljen v Uradnem listu

V Uradnem listu z dne 7. julija je objavljen dekret predsednika republike št. 478 z dne 15. marca 1964 o ustanovitvi osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem. S tem dekretom so dokončno pravno priznane vse osnovne šole s slovenskim učnim jezikom, ki dejansko delujejo že od osvoboditve. Pripominjamo, da so bile že prej s podobnimi dekreti priznane višje srednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu (realna gimnazija, učiteljske in trgovska akademija) in v Gorici (klasična gimnazija in učiteljske). Iz tega izhaja, da nižje srednje šole še vedno čakajo na dokončno pravno priznanje. Kot je znano so zakon za slovenske šole postavili na dnevni red komunisti in šele na to so se tudi nekatere druge stranke »spomnile« na ta važen problem. Dekret predsednika republike se glasi:

«Predsednik republike, na podlagi zakona z dne 19. julija 1961 št. 1012, ki ureja šolske ustanove v goriški pokrajini in na tržaškem področju; po predlogu ministra za javno vzgojo in sporazumno z zakladnim ministrom odloča:

CLEN 1 — V goriški pokrajini so ustanovljene osnovne šole s slovenskim učnim jezikom, v goriški občini: Gorica — Ulica Croce, Ulica Randaccio, Standraž, Podgora, Pevma, St. Maver; v občini Steverjan: Steverjan, Valerišče, Jazbine; v občini Krmin: Plešivo; v občini Dolenje: Skrljevo; v občini Doberdob: Doberdob, Jamlje, Pakišče; v občini Sovodnje: Sovodnje, Rupa, Gabrije, Vrh.

CLEN 2 — Na tržaškem področju so ustanovljene osnovne šole s slovenskim učnim jezikom: v občini Trst: Sv. Jakob — Ulica Frausin, Ulica Sv. Frančiška, Ulica Donado, Ulica Skedenj, Sv. Ana, Sv. Ivan, Katinara, Barkovlje, Rojan, Opčine, Gropada, Bazovica, Trebče, Prossek, Kriz; v občini Repentabor: Repentabor (Col); v občini Devin-Nabrežina: Nabrežina, Štivan, Medja vas, Devin, Sesljan, Cerovlje, Mavhinje, Slivno, Šempolaj; v občini Zgonik: Zgonik, Salež, Gabrovec, Briški; v občini Dolina: Dolina, Domjo, Boljunc, Boršt, Ricmanje, Gročana (Pesek), Mačkovlje; v občini Milje: Sv. Barbara, Štramar.

CLEN 3 — Ta dekret stopi v veljavo dan po objavi v Uradnem listu republike Italije in bo z državnim pečatom vključen v uradno zbirko zakonov in dekretov republike. Dolžnost vsakogar, ki je za to poklican, je, da ga spoštuje in zahteva to tudi od drugih.

Izdano v Rimu, 15. marca 1964. Podpisani: Predsednik republike Segni in ministri Gui, Colombo, Reale.

Gorica brez avtobusov
Komunisti zahtevajo municipalizacijo

Od 7. julija v Gorici ne vozijo mestni in okoliški avtobusi. Zaradi tega so najbolj prizadeti tovarniški delavci, ki so se z avtobusi vozili na delo. Predvsem pa so prizadeti prebivalci Sovodnj, Standreža, Ločnika in drugih okoliških krajev.

Kritičen položaj v tekstilnih tovarnah na Goriškem

V predilnicah v Podgori in Ronkih je nastal zelo resen položaj. Direkcija predilnic je skrčila urnik. Oddelka konfekcije in imbalaze, kjer je zaposlenih 130 delavk in delavcev obratujeta samo 40 ur za teden. Razen tega je direkcija odredila, da za dobo od 25. do 29. avgusta suspendira 1.500 delavcev v Podgori in 220 delavcev v Ronkih. Ta ukrep utemeljuje s trditvijo, da ni dovolj povpraševanja po izdelkih.

Do podobnih suspenzij je prišlo tudi v mestu Varese. Tudi tam so najprej suspendirali delavce samo za pet dni, toda kasneje se je suspenzija podaljšala za dva tedna. Prav zato je vznemirjenje med delavkami in delavci v Podgori in Ronkih zelo upravičeno.

Seveda je razlog za sedanjo krizo treba iskali v zgrešeni politiki vlade levega centra, ki temelji na smernicah linije Carli-Colombo, o kateri se zlasti v zadnjem času mnogo govori in piše.

Sestanki predstavnikov oblasti Gorice in Nove Gorice potekajo v prijateljskem ozračju

Goriški komunisti so vedno poudarjali, da so potrebni dobri obmejni odnosi

V zadnjem času so se pomnožili stiki med predstavniki krajevnih ustanov Gorice in Nove Gorice, odnosno med predstavniki goriške pokrajine in predstavniki koprškega okraja. V zadnjih dveh tednih sta bila dva sestanka v Novi Gorici in eden stari v Gorici. Sestanki so potekali v prijateljskem ozračju in v znanju medsebojnega razumevanja. Na njih so obravnavali številna vprašanja, ki se tičejo obmejne politike, okrepitve prometnih zvez med obema področjema in povečanja trgovinskih izmenjav. Med drugim so udeleženci sestankov ugotovili, da bi bilo v obojestransko korist okrepiti tudi železniško povezavo med Gorico in Novo Gorico. Soglasno je bilo izraženo tudi mnenje, da je potrebna avtocesta, ki bi povezovala Gorico z Ljubljano. Razpravljali so tudi o urbanističnih načrtih obeh con. Italijanski in jugoslovanski predstavniki so soglašali tudi v tem, da je potreben nov mejni prehod v ulici Sv. Gabrijela. Velik del pogovorov pa so predstavniki obeh oblasti posvetili vprašanju preskrbe vode.

Vsa ta srečanja in razgovori o reševanju problemov v interesu obeh strani so rezultat realistične obmejne politike, ki jo je začela izvajati tudi goriška občinska uprava. Tako politiko so resnično demokratične sile na Goriškem — in v prvi vrsti komunisti — vedno zagovarjali. Krščanska demokracija je vrsto let vztrajala na svojih trmastih in nesmisel-

nih nacionalističnih stališčih, kar je povzročilo veliko škodo celotnemu gospodarstvu pokrajine.

Novo obmejno politiko — četudi na področju italijanske zunanje politike še dalje vztrajajo na nesmiselnih stališčih, kar potrjujejo tudi vojaške služnosti in utrdbe ob meji z Jugoslavijo — odobrava zelo velika večina prebivalcev goriške pokrajine. Celotna krogi, ki so znani po svoji neprijateljski nastojenosti do sedne republike, so začeli stvariti drugače presojeti. To potrjuje tudi glasilo goriške nadškofije, ki med drugim ugotavlja, da je goriška pokrajina postala most med vzhodom in zahodom, in da je ta most velikega pomena.

Razumljivo je, da se z novo obmejno politiko strinjamo tudi mi, saj smo vselej, tudi takrat, ko so se vse proti nam zaganjali, trdili, da je taka politika nujno potrebna.

Razpis za prijave v goriški dijaški dom

Starši, ki nameravajo vpisati svoje otroke v šolskem letu 1964-65 v Slovenski dijaški dom kot redne ali zunanje gojence, morajo vložiti prošnjo za sprejem na posebnih tiskovinah, ki jih dobijo pri upravi zavoda.

Prošnje za sprejem v Slovenski dijaški dom se sprejemajo neprekinjeno do izpolnitve vseh razpoložljivih mest.

Vsa ostala pojasnila in navodila prejmejo prosilci pri upravi Slovenskega dijaškega doma v ul. Montesanto 84 vsak delavnik od 10. do 12. ure.

Trbiž - upravno središče Kanalske doline

Emigrantom je treba pomagati

Izseljevanje iz Slovenske Benečije je tako veliko, da grozi nevarnost, da izgine slovenski življenjski iz teh krajev

V rimskem parlamentu je bil predložen osnutek zakona o vprašanju emigracije. Ta predlog zahteva takojšnje sestavo parlamentarne komisije, ki naj bi imela nalogo, da prouči vzroke, ki so primorali italijanske delavce v inozemstvo in da ugotovi, kako ti živijo v tujih državah.

Predstavljena sta bila dva osnuteka zakona: prvega je predložila Italijanska komunistična partija, drugega pa Italijanska socialistična stranka proletarske enotnosti. Oba imata isti namen, to je, da se uvede stroga preiskava stanja predelov, iz katerih se izseljujejo in da se natančno pokako o delovnih pogojih in življenju emigrantov.

Ta predlog zakona, ki predvideva ustanovitev raziskovalne komisije in dveh podkomisij, ki bosta sestavljeni vsaka iz 15 parlamentarcev, tako da bodo sorazmerno zastopane vse parlamentarne skupine, kajti emigracija italijanske delovne sile v inozemstvo, ki se stopnjuje iz leta v leto, že dlje časa zaskrbljuje one, ki proučujejo socialni položaj Italije, je zares potreben.

Računajo, da je zapustilo Italijo od leta 1951 več kot dva milijona delavcev in ti so še danes v inozemstvu. V Švici in v Nemčiji je na stotine tisočev italijan-

skih delavcev in tudi v drugih evropskih državah jih je dosti, ne manjka jih pa niti v Avstraliji in Ameriki.

Pogoji, v kakršnih živijo in delajo emigranti, so že dali povod zaskrbljenostim in intervencijam. In dostikrat so bili tudi prijavljeni, ker je bilo dosti slučajev, ko niso bili delavcem zajamčeni in zagotovljeni niti najmanjši materialni in moralni pogoji: gre predvsem za stanovanje, možnost skupnega družinskega življenja (nekateri države ne dovoljujejo, da bi družinski člani delavca živeli z njim niti za krajše dobe), pogodbene obveznosti in izpolnjevanje teh, bolniško zavarovanje itd.

Naravno je torej, da bi moral imeti parlament na razpolago po večkratnih globokih preiskavah potreben informativen material, da bo mogel dati navodila za izboljšanje obstoječe zakonodaje, za razvoj kontrolne službe in istočasno začeti pogajanja, ki naj bi se zaključila z mednarodnimi pogodbami, ki bi zagotavljale pravične delovne pogoje in primerne oblike pomoči in socialnega skrbstva. Potrebno pa bi bilo tudi, da bi dal parlament na razpolago najnovejše ugotovitve o ekonomski in socialni škodi, ki nastaja zaradi emigracije v pre-

delih države, kjer je ta največja. Pri teh ugotovitvah naj se ne bi pozabilo predvsem ozemlje videmske pokrajine, kjer živijo Slovenci, kajti tu je beg iz domačih krajev v inozemstvo tako velik, da grozi nevarnost, da izgine slovenski življenjski iz teh krajev. Za ta predel bi se morala pravzaprav se-

SLIKA IZ BENEČIJE

staviti posebna komisija, da bi proučila prave vzroke zaradi katerih odhajajo ljudje masovno v tuje kraje.

Na vsak način lahko rečemo, da je zainteresirana vsa država, da bi se poglobilo vpoznanje tega stoletnega vprašanja in da

bi se čim bolj omilile negativne posledice, ki izhajajo iz emigracije.

Prva podkomisija bi morala vsekakor ugotoviti sledeče: 1) v katerih predelih italijanskega teritorija je emigracija največja; 2) emigracija v posameznih predelih danes in v preteklih letih; 3) demografske značilnosti in poklic emigrantov iz vsakega predela; 4) vzroki emigracije in ukrepi, ki bi jo mogli zaustaviti ali vsaj omiliti; 5) države, kamor hodijo običajno na delo iz posameznih predelov; 6) posledice emigracije pri demografski in socialni sestavi ter ekonomsko stanje predelov držav, na katere mejijo zainteresirani kraji.

Preiskave druge podkomisije pa bi se morale tikati: 1) življenjskih pogojev držav, kamor hodijo na delo emigranti, posebno kar zadeva stanovanje, prehrano in družinsko skupno življenje; 2) delovnih pogojev, posebno kar se tiče delovne pogodbe, plače in kvalifikacije; 3) socialnega zavarovanja, ki ga uživajo delavci v državah, kjer delajo; 4) pomoči delavcem, ki jo nudijo državna zastopništva v inozemstvu; 5) posebnih vprašanj, ki zadevajo emigrante, ko so v inozemstvu in ko se vrnejo domov in njihove družine, ki so ostale v Italiji; 6) posledice emigracije na demografski in socialni sestav in ekonomskih razmer predelov držav na katere se največ obrabčajo emigranti.

(«Matajur»)

Razvoj balkanskega sodelovanja

Četrty sestanek nacionalnih komitejev za balkansko sodelovanje v Beogradu

Preteklega junija je bil v Beogradu IV. sestanek predstavnikov nacionalnih komitejev za balkansko sodelovanje. Ta sestanek je bil še ena manifestacija sodelovanja in medsebojnega sporazumevanja.

Na Balkanu je bilo v preteklosti nemalo spopadov, razprtij, nacionalnega sovraštva in celo medsebojnih -vojsk. Dediščina preteklosti je še zmeraj huda in dolga je pot za premaganje nezaupanja in za premostitev tistih, še zmeraj globokih psiholoških in političnih razločkov, ki ločujejo balkanske narode in države. Zato so komiteji za balkansko sodelovanje v Bolgariji, Grčiji in Romuniji skupaj z jugoslovansko ligo za mir, neodvisnost in enakopravnost narodov prevzeli pomembno odgovorno nalogo, da si z raznovrstno dejavnostjo in z vplivom na javno mnenje svojih držav vztrajno prizadevajo za vzpostavitev in utrditev prijateljskih odnosov med balkanskimi narodi, za vsestransko sodelovanje in razumevanje, da bi Balkan — nekdanje eksplozivno področje, polno vsakršnih protislovnosti, ki so ga svoje čase opisovali kot «sod smodnika» v Evropi — postal področje miroljubnega sodelovanja narodov, ki imajo toliko skupnih potez in interesov.

Letošnji sestanek odborov za balkansko sodelovanje je bil v času, ko je bilo v odnosih med štiri balkanskimi državami — Bolgarijo, Grčijo, Jugoslavijo in Romunijo — čutiti vse bolj konstruktivne rezultate prizadevanj za čim plodnejši razvoj njihovega prijateljstva in sodelovanja. Od prvega sestanka predstavnikov narodnih komitejev za balkansko sodelovanje v Atenah leta 1961, v okoliščinah, ki niso bile videti kdove kako

ugodne za odločnejše ukrepe, kar zadeva izboljšanje meddržavnih in drugih odnosov med balkanskimi državami, do četrtega sestanka v Beogradu, so bila taka srečanja v glavnih mestih balkanskih držav vsako leto. Na vseh so obravnavali o konkretnih možnostih, načinih in metodah, kako spremeniti Balkan v resnično področje miru in dobrih sosedskih odnosov.

Odbori za balkansko sodelovanje imajo za temeljno nalogo pospeševati sodelovanje v široki družbeni akciji vseh balkanskih držav za krepitev prijateljstva, sodelovanja in medsebojnega spoznavanja ter zблиževanja balkanskih narodov. Njihova dejavnost temelji na težnjah prizadetih narodov, da bi se na Balkanu povsem izrazila politika miru, razumevanja in dobrih sosedskih odnosov. Z nadaljnjimi konstruktivnimi prizadevanji bi ta cilj ne le dosegli, temveč bi v prihodnosti prihodnosti balkanskih narodov učinkoviteje reševali tudi tista posamezna sporna vprašanja v medsebojnih odnosih, ki še zmeraj

pomenijo sled preteklosti in ostane nekdanjih antagonizmov. Z dosledno uporabo načel miroljubne in aktivne koeksistence in s tem, da se zavzemajo za mirno reševanje sporov, se vključujejo v prizadevanja vseh miroljubnih sil in dajejo popolno podporo akcijam in ukrepom za nadaljnje zmanjševanje mednarodne napetosti in za utrditev miru in varnosti sploh. V tej luči je bilo in bo tudi v prihodnje izboljševanje sodelovanje med balkanskimi narodi prispevek k splošnemu odpravljanju negativnih posledic hladne vojne, ki je dolgo vrsto let onemogočala konstruktiven razvoj mednarodnih odnosov in povzročala nezaželene posledice, zlasti na balkanskem področju.

Od sestanka, ki je bil leta 1961 v Atenah, na katerem so šele razpravljali o metodah in sredstvih, s katerimi bi utegnili uresničiti balkansko sodelovanje, je le-to že v toliki meri postalo resničnost, da so na sestanku v Beogradu, lahko preučevali veliko konkretnije ukrepe. Zaradi vpliva komitejev, in prizadevanj za uresničitev in izboljšanje sodelovanja med (Nadaljevanje na zadnji strani)

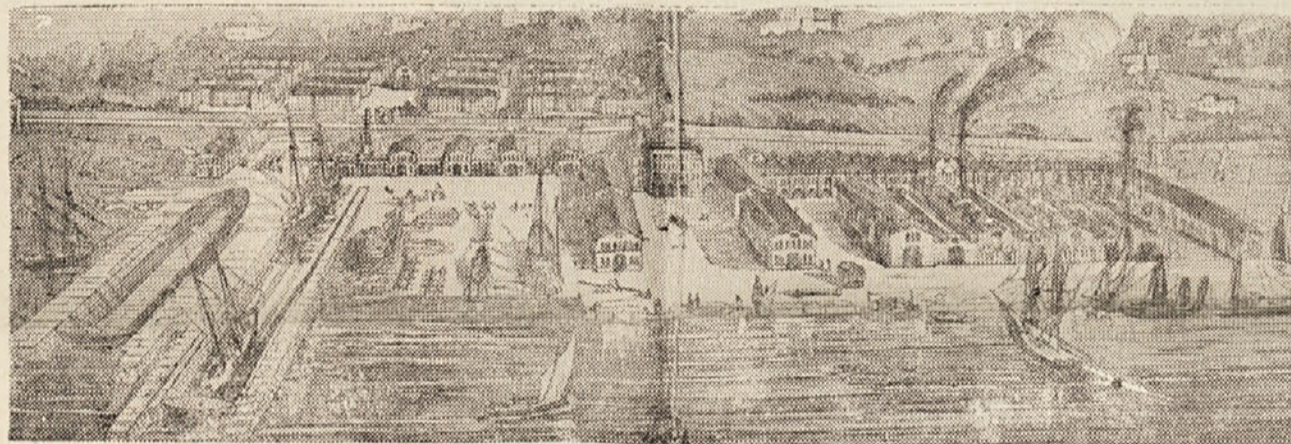
V SOFIJI je bilo preteklo spomlad prvo srečanje balkanskih pisateljev. Zastopanih je bilo šest držav: Albanija, Bolgarija, Grčija, Jugoslavija, Romunija in Turčija. Na tem srečanju so v glavnem razpravljali o dveh vprašanjih: o problemu humanizma v posameznih balkanskih literaturah in o ukrepih za sodelovanje med balkanskimi pisatelji. Vodja jugoslovanske delegacije, znani pisatelj Dobrica Cosić, je v svojem govoru med drugim poudaril naslednje: «Humani smisel socialistične revolucije v družbeni praksi, družbenih odnosih med ljudmi se izraža v ustvarjanju objektivnih pogojev za svobodno, ustvarjalno uveljavljanje človekove osebnosti ter v spoznavanju in izražanju življenjske resnice.» Na srečanju so zbrani pisatelji sprejeli vrsto sklepov, med katerimi je najvažnejši tisti o ustanovitvi stalnega sveta predstavnikov družtev pisateljev vseh balkanskih držav, ki ima nalogo v najkrajšem času ustanoviti vsebalkansko zvezo pisateljev ter s publikacijami, prevodi, srečanji in drugimi oblikami pospeševati zблиžanje balkanskih pisateljev.

Poljska: Naloga partije pri vzgoji mlade generacije

List «Standar Mladih», ki ga izdaja CK Socialistične mladine Poljske je objavil članek pod naslovom «Partija», ki ga je napisala Ana Pavloska. Članek obravnava nalogo Partije pri vzgoji mlade generacije. V jem je med drugim zapisano, da mora Partija skrbeti za vzgojo mladih. To je razumljivo, tako je nadalje poudarjeno, tudi zaradi kvantitativnega pritiska mladine, ki bo v nekaj naslednjih letih začela samostojno življenje in delo v proizvodnji in družbi. To lahko podkrepimo s podatkom, da bo do leta 1970 dopolnilo 18 let in s tem tudi formalno dobilo vse pravice in dolžnosti kar 3.200.000 mladih. Od učinkovite vzgoje mladine, od njene zavesti in stališč bo v Poljski mnogokaj odvisno in to že v najbližji prihodnosti.

Partija zato zelo resno zadolžuje šole in univerze. Nahajamo se, kot je znano, sredi realizacije šolske reforme, ki ima za osnovno nalogo takšno preorientacijo vzgojnih in didaktičnih programov, da bodo čimbolj služili sodobnim zahtevam, potrebam socialistične vzgoje in stalnemu približevanju znanosti življenju. Vemo, da ta reforma predstavlja zelo težko in komplicirano nalogo, toda njen čimprejšnji uspeh je nujen.

Neposredno vzgojno delo partije med mladino se vrši s pomočjo mladinske organizacije. Lahko smo ponosni na visoko oceno, ki je bila dana obema mladinskima organizacijama — Zvezi socialistične mladine in Zvezi kmečke mladine. Posebna pozornost se posveča tudi delovnim brigadam, organiziranju dopolnilnega šolanja in povečanju strokovnih kvalifikacij delavske mladine, vključevanju mladine v spremembe na vasi in njeno pronicanje in sodelovanje v vsem javnem življenju, populariziranju kmetijskih znanosti. Ta ocena pa obenem predstavlja tudi veliko nalogo in kot tako sta jo organizaciji tudi sprejeli.

Tržaški Arzenal leta 1882

Bilo je pred 100 leti

Kolero so v naših krajih širile avstrijske čete

V. Septembra 1835 je «Preussische Staatszeitung» poročala iz Genova: «Naše mesto kaže nad vse žalostno lice. Prodajalnice so zaprte, unice so prazne. Kdor že more na ulico, hodi s poveseno glavo, robec stiskaje pred usta, da ne bi vdihaval kužnega zraka. Vsak hip naletiš na mrliča ali na umirajoče, in kdor pride mimo njih, izpljune in stisne stekleničico z dišavami ali s kafro pod nos. Vendar pa nihče noče verjeti, da se kolera nalezje z dotikanjem, in zato strežejo bolnikom brez strahu, pa tudi brez uspeha. Vsa zdravila so brezuspešna in ozdravi le tisti, ki je krepkejši nego je bolezen. Mnogo jih bolezen pobere v času tih in pol ure, drugi se bore dalj časa. Toda tri četrte bolnikov umre. Po vseh trgih zažigajo velike grmade, da bi očistili zrak, čeprav doslej še ni bilo uspehov.»

Dr. Kowatsch je v neki knjigi zapisal o tem, kako si je večina tedanjega učenega sveta razlagala nastanek kolerne epidemije. Med drugim pravi, da so si skušali tolmačiti ta pojav s takimenomim kozmično - telurškim vplivom, to je vplivom, ki prihaja z neba in zemlje. Učenci so govorili o nekaki «co-

stitutio pestilens» t. j. o «strup raznašajočem stanju». Bili so mnenja, da je izbruhe epidemij v prvi vrsti pripisati posebnemu vplivu sonca, lune, planetov, sončnih in luninih mrkov, proti katerim se človek ne more zavarovati. Šele leta 1831, ko se je kolera širila s toliko naglico in ko je morila s tako krutostjo, so začeli misliti na to, da epidemije morda vendarle ne prenašajo tisti tajnostni kozmično-telurški vplivi. Nikakor pa niso verjeli, da je bolezen nalezljiva. Na Ruskem so po pripovedovanju dr. Sentimerja, kopali bolnike v skupni kadi, celo po 10 do 15 bolnikov hkrati, ne da bi premenjali vodo.

Leta 1849 je dr. Kos zapisal: «Dasiravno nekateri trdijo, da kolero razširja zrak, dopuščam tudi misel, da se je mogoče naleziti tudi z neposrednim dotikanjem bolnikov». Leta 1831 pa je list «Illiriscs Blatt» med drugim zapisal, da kolera ne more biti neposredno, z dotikanjem nalezljiva bolezen, ker nalezljivost pri njej ni pravilo ampak izjema. Kmalu zatem pa je isti list priobčil članek, ki ga je za berlinski list «Theaterzeitung» napisal neki znani zdravnik. V tem članku je med drugim rečeno: «Skoro z največjo goto-

vostjo je dognano, da kolere ne povzročata in ne raznašata nikakšna v zraku skrita kužna snov (miasma), ampak da se bolezen širi z raznašanjem neke kužne, v bolniku izzorele snovi ter da se nalezje z dotikanjem.» Avtor članka je svetoval škropljenje stanovanja s klorovim apnom. Da je bil blizu resnice pa so dognali šele petdeset let kasneje!

Leta 1836 so v slovenske dežele zanesli kolero iz Italije prihajajoči avstrijski vojaki. Tedaj je dr. Melzer zapisal: «Če vojaška truma, v kateri se je razpasla kolera premeni svoje taborišče, slede novi izbruhi te bolezni v časovnem in v krajevnem oziru natančno njenemu gibanju. Bolezen koraka po isti cesti dalje, po kateri hodi vojna truma, ustavlja se na istih mestih in ob istem času, kakor truma, ki po svojem potu razsipava bolezensko seme, kakor sejavec žitno seme po polju. Po hišah, v katerih se je truma ustavila, zapušča bolezen in smrt, da se odtod razpase mnogo milj na široko, držeč se od vojne trume začrtane poti. Zbole ljudje, ki jim poprej niti najmanj ni bilo slabo in ki bivajo v hišah, v katerih se ne preje ne pozneje ni zglasila kolera, zbole nenadoma potem, ko so nedavno poprej pri-

šli v dotiko z okuženci. Vse to se dejstva, ki morajo tudi najbolj zakrknjenega nasprotnika prepričati, da je kolera bolezen, ki se nalezje z dotikanjem.»

Tudi skozi Postojno so šle vojaške čete. In res je v postojnski župnijski kroniki zapisano, da se je kolera prvič nenadoma pojavila 6. junija 1836. Istega dne, proti poldnevu je namreč dospel v Postojno neki bataljon 12. polka, ki se je iz Italije vračal v Galicijo. Komaj so vojake nastanili po hišah je kolera napadla tri moše. Čez nekaj ur so bili vsi trije mrtvi. Dogodek je povzročil velik preplah. V istem mesecu je v Postojni umrlo 12 domačinov, julija 47, avgusta 12, septembra 20, oktobra 27.

Iz Postojne se je bolezen razširila v bližnjo Slavino, kjer je strahovito zaplesala svoj mrtvaški ples, saj je v treh tednih napadla 150 oseb. Neka žena je odšla zjutraj zdrava na polje, toda po nekaj urah je tam izhnila. Bolezen se je razširila tudi na Dolenjsko. V Ribnici je pobrala edinega tamkajšnjega zdravnika.

V Avgusta 1849 so «Novice» poročale: «Ravno zvezo žalostno novico, da se je na Laškem v več mestih, posebno pa v Veroni, Padovi in Trebižu v armadi (avstrijski. Op. uredn.) tako hu-

do kolera začela, da je en sam dan 70 vojakov umerlo.»

Tedaj se je bolezen posebno naglo širila tudi med delavci, ki so bili zaposleni pri gradnji železniške proge Dunaj-Trst. V okrajih Logatec-Postojna je tedaj za kolero zbolelo 31 ljudi, od katerih jih je 9 umrlo. 26. septembra istega leta so «Novice» poročale, da je v Trstu umrlo že 395 ljudi, 14 dni kasneje pa so poročale, da je število mrtvih naraslo na 847, obolelih pa na 2193.

Se hušje je bilo leta 1855. Neki kronist je tedaj zapisal, da je leto 1855 leto smrti. V Avstriji je istega leta umrlo zaradi kolere nad 230 tisoč oseb, okrog 600 tisoč pa jih je bolezen priklenila na postelje. Uradne statistike poročajo, da je za kolero tedaj umrlo na Ogrskem 60.575 oseb, na Beneškem 34.663, v Lombardiji 34.114, v Galiciji 30.653, na Moravskem 14.842, na TRZASKEM in GORTSKEM 13.123, na Tirolskem 6.247, na Kranjskem 5.748, v Dalmaciji 3.972 itd. Na Kras, Pivko in Notranjsko so tudi tokrat bolezen prinesli vojaki, ki so se vračali iz Italije, Avstrijska vojska je zaradi bolezni utrpela hude izgube v mestu Pordenone. Kljub temu pa so vojaki morali nadaljevati pot proti Ogrski. Med postankom v Logatcu je obolelo 38 mož. V Bellunu je v začetku junija en sam dan zbolelo 59 kadetov in 28 jih je umrlo. Od 1. do 14. junija je v Trstu obolelo 70 ljudi in umrlo jih je 28. Prestrašeni meščani so bežali iz mesta. «Novice» so tedaj zapisale: «Gerdo je slišati, da med (Nadaljevanje na zadnji strani)

Goriški komunisti vabijo k enotnim akcijam za zaščito slovenske narodne manjšine

«Slovenski komunisti goriške pokrajine so se sestali z voditelji goriške federacije KPI. Razpravljali so o izidih deželni volitev v slovenskih predelih goriške pokrajine. Z zadovoljstvom so ugotovili uspeh Komunistične partije v teh predelih in pozdravili izvolitev slovenskega kandidata Jožeta Jarca v deželni svet. Poudarili so, da izredno veliko število preferenčnih glasov (3.224), ki jih je prejel slovenski kandidat, tako v slovenskih kot v italijanskih krajih, potrjuje internacionalistično zavest komunistov in izpričuje, da se volivci zavedajo pomena načelnih stališč Partije.

Udeleženci sestanka se zahvaljujejo slovenskim volivcem za zaupanje, ki so ga izkazali Komunistični partiji Italije, obenem pa ugotavljajo, da je prišlo do rahlega nazadovanja glasov v odstotkih pri vseh strankah

Praznika tiska na Opčinah in v Doberdolu

Preteklo nedeljo pa je bil praznik komunističnega tiska na Opčinah. Kulturno-zabavni spored so izvajali mandolinisti, popevkarji in mali orkestralni ansambel italijanskega kulturnega krožka iz Kopra, humorist «Nicoletto», prav tako iz Kopra, moški pevski zbor «Ipa» iz Bazovice, ki ga vodi prof. Ubald Vrabec in godba na pihala iz Trebč-Gropade; govorila pa sta občinska svetovalca iz Trsta, tovariša Gombač in Calabria.

Ob tej priliki je bila v dvorani Prosvetnega doma razstava slik, dokumentov in tiska osvobodilne borbe. Za to razstavo je vladalo veliko zanimanje, kar je pokazalo tudi izredno veliko število obiskovalcev.

Tudi v Doberdolu je bil prejšnjo soboto, nedeljo in ponedeljek praznik tiska. Prireditve so lepo uspeli. Na javnem zborovanju, bi je bilo v nedeljo je govoril tov. Šiškovič.

Tovarišem, ki so z veliko požrtvovalnostjo pripravili oba praznika, in vsem, ki so na njih sodelovali, se toplo zahvaljujemo.

Praznik terana v Repnu

V nedeljo je bil v Repnu «praznik terana in pršuta». Praznik so organizirali pokrajinska turistična ustanova, pokrajinsko kmetijsko nadzornišvo in repentaborska občinska uprava. Ob tej priliki so organizatorji prireditve izdali propagandne letake in lepake pisane tudi v slovenščini, kar je zelo pozitivno.

(od KPI do SDZ), ki se zavzemajo za narodne pravice Slovencev. To nazadovanje je v prid onih, ki se za pravice slovenske manjšine načelno ne brigajo. To je prvi, čeprav majhen, uspeh asimilacijske politike Krščanske demokracije in njenih zaveznikov, predvsem socialdemokratov. Toda asimilacijska politika je v zadnjih časih, žal, našla ugodna tla tudi pri nekaterih političnih silah, ki se ukvarjajo s problemi narodne manjšine. Te sile, ki so še pod vplivom protikomunizma — tudi zaradi verskih razlogov, ki ne bi smeli ovirati sodelovanja med tistimi političnimi silami, ki vodijo politiko v korist slovenske manjšine — menijo, da se rešujejo vprašanja slovenske manjšine s pogajanjem in brez odločne ter enote politične borbe.

Slovenski komunisti izražajo potrebo po dialogu z vsemi političnimi in prosvetnimi organizacijami slovenske skupnosti, z namenom, da bi skupno določili pot za rešitev vprašanj Slovencev. To pa se lahko doseže le z enotnostjo vseh političnih in prosvetnih organizacij slovenske manjšine, ne glede na ideološko prepričanje.

Samo tako se lahko zagotovi slovenski narodni manjšini v Italiji popoln, svobodni in avtonomni razvoj v okviru demokratične države.

Šolska vest

Ravnateljstvo Državne srednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu - ul. L. Frausin 14 — sporoča, da je rok vpisovanja v prvi razred do 25. julija t. l.

PRISPEVEK ZA «DELO» — Tovariš Franc Udovič iz Podlonjerja je daroval 1.000 lir za naš list. Najlepša hvala.

UDI o aktualnih problemih

Zveza italijanskih žena je po zaključku pokrajinskih kongresov organizacije v deželi Furlanija-Juljska krajina objavila dokument, v katerem izraža svoje zadovoljstvo nad ustanovitvijo avtonomne dežele s posebnim statutom, novemu deželnemu parlamentu pa predstavlja vrsto zahtev v interesu prebivalstva dežele in predvsem ženskih množic.

V dokumentu je med drugim rečeno, da četudi je v zadnjih letih prišlo do določenega napredka na področju emancipacije žena, v novi deželi tega napredka

Nadaljevanje

Manjšinska vprašanja

posebna kompetenca za «splošna vprašanja slovenske narodne manjšine». Večina je tudi to zahtevo odbila, češ da že obstajajo «splošna vprašanja», med katera lahko spadajo tudi tista, ki se tičejo narodne manjšine. Prav tako so se postavili proti predlogu, češ da nima smisla vedno prihajati na dan s takimi zahtevami.

Zato je jasno, da bodo svetovalci KPI tudi to zahtevo morali postaviti na plenarni seji v tem času že v tisku.

Iz navednega sledi, da je linija večine vedno ista: prezirati dejstvo obstoja narodne manjšine, onemogočiti kakršno koli pobudo za priznanje obstoja narodne manjšine, odkloniti kakšni koli predlog za reševanje teh nadvse važnih problemov. V bistvu je stališče večine deželne svete še vedno prepojeno z duhom «dvatisočetne kulture», kar je dokazal tudi demokristjan Coloni (denacionaliziran Klun z Rocola, vnuk urednika «Edinosti» Kluna, ki ga naši starejši ljudje poznajo) v svojem nastopu v tržaškem občinskem svetu v svojem odgovoru na govor tov. Padovana, ki je postavil vprašanje izvedbe dvojezičnosti v tržaški občini. Zgleda, da nas v svojem paternalizmu, v svoji «vzvišenosti», v svoji zavesti, da imajo neko «višje kulturno poslanstvo» tako demokristjani kot socialni demokristjani še vedno smatrajo za državljane druge ali tretje kategorije, čemur se mislijo komunistični izvoljeni predstavniki na vsakem koraku zoperstaviti. Zato bodo sedanje seje deželne zbornice zelo zanimive, ker se bodo začela postavljati prva konkretna vprašanja slovenske narodne skupnosti. Odvisno je tudi od podpore enotnega slovenskega ljudstva in italijanskih demokratičnih sil, če bodo komunisti in napredni ljudje v deželni zbornici mogli učinkovito vršiti svoje poslanstvo.

Demokristjani proti dvojezičnosti

pravic slovenske narodne manjšine, da so še vedno prežeti s strupenim nacionalizmom in škodljivim šovinizmom, da trmasto vztrajajo na starih pozicijah in da nočejo upoštevati niti določil republiške ustave, mednarodnih obveznosti in ne posebnega statuta samoupravne dežele.

Tudi zaradi tega se čudimo, kako to, da socialistični tovariši podpirajo te sovražnike slovenske manjšine v tržaški občinski upravi.

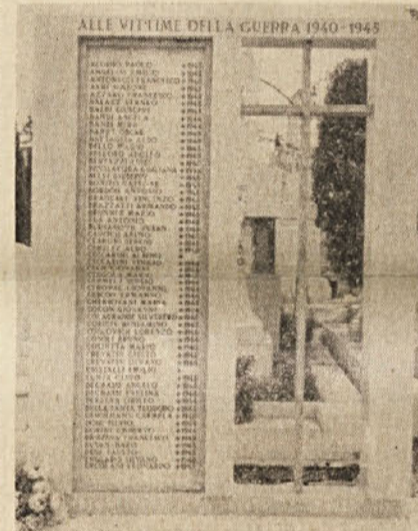
Borba za priznanje pravic Slovencev bo prav gotovo terjala še mnogo napa in prizadevanj, toda komunisti od te borbe ne bodo odstopili nikoli! Kot v preteklosti bodo ostali zvesti pravični stvari, za katero so predvsem Slovenci toliko žrtvovali!

Govor tov. Padovana

ali pa so ta določila mrtva črka na kosu papirja?

Kje je takoimenovana stvarna politika, o kateri je govoril župan in s katero se 'ponaša' socialistična desnica?

Kje se odraža duh znane enciklike papeža Janeza XXIII, ki zelo jasno govori tudi o ravnanju z narodnimi manjšinami?

Spomenik, ki ga je tržaška občinska uprava postavila na partizanskem grobu na tržaškem mestnem pokopališču, zelo zgovorno priča, kako demokristjani «upoštevajo» Slovence. Kljub temu, da je bilo med padlimi partizani toliko Slovencev, so zavrnilli zahtevo, naj bo napis dvojezičen

Ali je znano gospodom, ki upravljajo tržaško občino, da je papež Janez XXIII, ko je sprejel neko skupino tržaških romarjev, med katerimi je bilo nekaj Slovencev, spregovoril tudi v slovenščini?

Tu se je govornik obrnil do socialdemokratskih predstavnikov v občinskem svetu ter jih vprašal, kakšno je njihovo stališče do vprašanja slovenske narodne manjšine. Med drugim jih je vprašal:

«Ali se bojite, da bi izgubili glasove, če bi se borili za pravice Slovencev in se zato spomnete nanje samo tedaj, ko jih vabite, naj glasujejo za vas?»

Zatem se je tov. Padovan obrnil do predstavnika Slovenske liste, ki v občinskem svetu zastopa en del Slovencev. Dejal je, da komunisti iščejo pot za sodelovanje s Slovensko listo, da si prizadevajo, da bi prišli do skupnega jezika v borbi za pravice Slovencev. «Toda, žal, zastopnik Slovenske liste, po našem mnenju, ne dela dobre politike, ki bi bila v interesu Slovencev. Podporo, ki jo je doslej nudil občinskemu odboru, tudi s tem,

da je glasoval za razne sklepe in za občinske bilance, ni rodila nobenih sadov in torej ni koristila niti volivcem, ki so ga poslali v občinski svet.»

Svoj govor je tovariš Padovan zaključil z zahtevo, da se rešijo problemi slovenske narodne manjšine v celoti in ne le delno in ne samo na takoimenovanem «altipianu» t. j. v gornji tržaški okolici. Te probleme je treba rešiti na demokratičen način, treba je odpraviti staro miselnost, razbiti nacionalistične koncepcije in sprejeti univerzalne demokratične principe, ob spoštovanju določil republiške ustave in posebnega statuta.

Balkansko sodelovanje

balkanskimi narodi, spreminjanje Balkana v denuklearizirano in neangažirano področje miru in dobrih sosedskih odnosov, temelječih na sodelovanju in na spoštovanju načel miroljubne koeksistence, so zelo pozitivno ocenili ta srečanja tudi politični voditelji in državniki. O tem pričajo tudi priznanja in podpora, ki jih vsebujejo poslanice Tita, Živkova in Mauerja četrtemu sestanku v Beogradu.

Nadaljnje sirjenje in populariziranje ideje o balkanski solidarnosti, politiki miru, koeksistenci in dobrih sosedskih odnosov zbuja tudi upanje, da bodo to idejo sprejeli in da se bo globlje zakoreninila tudi tam, kjer se doslej še ni mogla izraziti.

(Il sestavka, ki ga je napisal Lazar Mojsov in je bil objavljen v reviji «Naši razgledi».)

Pred 100 leti

množico begunov so tudi trije zdravniki, ki so se kolere zbal in jo potegnili drugam». Isti list piše tudi, da so «beguni potem s svojo strahopetostjo povsodi, kamor so se prikazali, zgago delali». Nekateri so zbežali tudi v Ljubljano, odkoder so vsi preplašeni — kot piše že omenjeni časopis — «spet proč popihali, tako da neka velika gostivnica, ki je bila pred polna ptujih gostov, je bila ko bi bil treaul prazna».

Tedaj je okoli 25.000 Tržačanov — če smemo verjeti «Novicam» — pobegnilo pred kolero, ki je od svojih početkov pa do 20. oktobra v mestu in okolici pomorila 1753 izmed 4255 obolenih. Tržačani so bili hujše tako zbegani, da so se mnogi ulegli in poslali po zdravnika, domišljaje si, da so oboleli za kolero, dočim to ni bilo nič drugega, nego, da so bili od strahu vsi zmedeni in omamljeni.

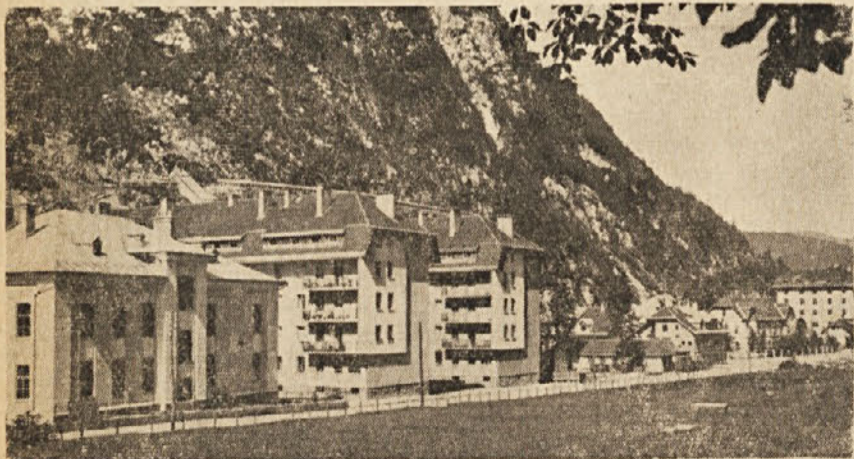
Proseška godba

Toda 10. junija 1940 je tudi naša godba še enkrat morala utihniti. Kasneje so nam Nemci pobrali vse instrumente, note in ostalo društveno imovino. Tako je poteklo nadaljnjih pet let prisilnega molka. Ponovno smo se oglasili maja 1945

Ce pregledamo življenje in delovanje našega društva, smo lahko ponosni. Zalosti nas samo to, da današnja mladina kaže tako malo zanimanja za godbeno udejstvovanje. Upajmo, da bo v bodoče boljše, saj se kažejo nekateri ohrabrujoči znaki.»

Proseškim godbenikom tudi «Delo» izraža iskreno priznanje za vso nesebično požrtvovalnost in za velike zasluge!

(Odbor za festival «Dela» v Dolini je z namenom, da bi favoriziral udeležbo na proslavi 60-letnice proseške godbe, preložil festivalske prireditve, ki so bile najavljene za 2. avgust. Festival bo, kot je najavljeno na drugem mestu, v dneh od 25. do 27. julija.)

Rudniško naselje v Predilu. V tem naselju živi in dela tudi večje število Slovencev. Demokristjani nočejo priznati narodnih pravic tamkajšnjim Slovencev. Na Slovence se spominji samo ob volitvah. To potrjuje tudi volilni letak, ki ga objavljamo na drugem mestu